

Door: GERBEN HELLINGA,
Uit: Vrij Nederland 30 november 1991

Twintig jaar geleden werd Ruigoord, gemeente Haarlemmerliede, van de ondergang gered. Amsterdammers en plattelanders kraakten het dorp dat had moeten verdwijnen voor een visioen van sociaal-democratische oorsprong, een industriegebied tussen Amsterdam en IJmuiden. Amsterdam kocht huizen en grond en herschiep het gebied in een woestijn - behalve dat kleine dorpje dan, dat dapper standhield tegen de hoofdstedelijke invasie. Maar nog steeds is Ruigoord niet veilig. Een nieuwe generatie Amsterdamse bestuurders wil het dorp met net omringende natuurgebied alsnog offeren aan de vooruitgang. Gerben Hellinga, Ruigoord-bewoner van het eerste uur, beschrijft waarom dat niet moet gebeuren.

Kroniek van een ongelijk gevecht.

Zou het, nu Ruigoord gaat verdwijnen, niet interessant zijn als je eens op papier zet wat het voor jou betekent om daar te wonen en wat het eigenlijk is?' vroeg de hoofdredacteur van VN.

Ik was even weggelopen van het jaarlijkse dorpsfeest om thuis wat kleingeld te halen. Een keer per jaar komen de Ruigoorders, jong en oud, krakers en boeren, op een barbecue bij elkaar, een traditie die begon in de eerste zomer na de kraak in 1973. Eind jaren zeventig raakte dat gebruik in het slop. Een echtpaar bleef weg, volgens roddelaars omdat ze de polonaise te vrijpostig hadden gevonden. Het volgende jaar bleven ook anderen thuis. Een paar jaar geleden, toen de toekomst van het dorp plotseling weer onzeker werd, kwam de traditie weer tot leven.

Dit jaar was er geroosterd scharrelvlees en iedereen had lekkernijen uit eigen keuken meegebracht: soep, salades, quiches, taarten, puddingen en fruit.

Na het telefoongesprek liep ik terug naar het feest dat plaatsvond in de dorpstent, die op een dijk aan de westkant van het dorp opgezet was waar je zelden kwam. Het was een zachte, bijna windstille nazomeravond, de zon was achter de duinen aan de horizon ondergegaan met veel rood en oranje. Er was geen luchtverkeer, het dorpje lag in diepe rust, veel dorpingen waren op het feest.

In de lindebomen in de pastorietaan klonk het gekoer en geritsel van de duiven die zichklaarmaakten voor de nacht. Onder aan de dijk in het zandwerden hilarische touwtrekwedstrijden gehouden waar iedereen aan meedeed, de kinderen tegen de ouderen, de vrouwen tegen de mannen, de krakers tegen de boeren.

Later bij een groot vuur en bij de" biertap in de tent gingen de gesprekken over de onzekere toekomst.

Ruigoorders worden wel verdeeld in 'krakers' en 'autochtonen'. Ik maak liever een onderscheid tussen stedelingen en plattelanders.

Veel 'krakers' zijn pas later in het dorp komen wonen en niet alle 'autochtonen' zijn uit Ruigoord afkomstig. Maar zij zijn wel plattelanders en de anderen stedelingen, met fundamenteel verschillende ideeën over het gebruik van het land.

De stedeling stelt zich op als een idealist die gelooft in samenwerking, verandering en aanpassing, de plattelanders ziet zichzelf als een realist die wil overleven en voor zichzelf opkomt.

Voor de plattelanders is grond iets waarmee gewerkt moet worden, terwijl het voor de stedelingen een landschap is. Voor hem kan een verwilderde tuin een terugkeer naar de natuur zijn maar de plattelanders ziet onkruid, en denkt dat de nieuwe buurman lui is. En de stedeling ergert zich aan de mesthoop die pas wordt opgeruimd als de burens er zelf last van krijgen.

In de loop der jaren gingen de meeste kwesties tussen de dorpingen over hekken, slootjes, stukjes land, mest en loslopende dieren. Op de maandelijkse dorpsvergadering kunnen zulke zaken besproken en bijgelegd worden. Op die vergaderingen zitten de aanwezigen in een kring.

Er is koffie, bier en wijn. De secretaris houdt de agenda bij en notuleert. De vergadering heeft geen voorzitter. De orde wordt hersteld door eenieder die vindt dat het een bende is, maar gewoonlijk wordt er vrij rustig overlegd. De sfeer in het dorp is sterk verbeterd sinds er op de dorpsvergadering een paar slepende conflicten zijn opgelost. De politieke ontwikkelingen en het nieuws uit de media over de haven en het dorp worden er becommentarieerd en geanalyseerd.

Overbezorgden worden gekalmeerd maar wie te laconiek over de ontwikkelingen is, vluchtgedrag vertoont, wordt door de anderen weer opgepoord. Dorpingen die niet op de vergaderingen komen krijgen de notulen thuis bezorgd.

Het is spontane agrarisch-anarchistische democratie in de dagelijkse praktijk, die werkt omdat alle betrokkenen zich door de buitenwereld bedreigd voelen.

Als de externe dreiging wegvalt valt ook de saamhorigheid weg. Maar Ruigoord wordt nu al zo lang bedreigd dat de bewoners, ondanks onderlinge tegenstellingen, aaneengesmeed zijn tot een belangengroep.

Op zaterdagavond ontmoeten de stedelingen elkaar en hun vrienden aan de table d'hôte bij Petra. Die haalde in de loop der jaren haar horecapapieren en verwent haar dorpsgenoten met haute cuisine. (Nu ook open voor het publiek op vrijdag- en zaterdagavond, op zondagmiddag is er koffie, thee en taart. Er is ook werk van Ruigoordse kunstenaars te

zien en te koop.)

Daarna ga je drinken en dansen in de ouwe, trouwe Luchtbus van het Amsterdams Ballon Gezelschap die op een stille plek geparkeerd staat. Deze oldtimer, een Leyland uit 1959 (type Royal Tiger Worldmaster), kan, behalve voor personenvervoer, gebruikt worden als werkplaats, kleedkamer of dansbar. Op volle maan zijn er ook vaak feestjes in de bus.

In het dorp wordt veel gefeest, met als grote jaarlijkse klapper het Landjuweel, in de vlakte buiten het dorp waar vrienden uit binnen- en buitenland een week lang bij elkaar komen.

Al die gezelligheid is nodig: de dagelijkse activiteiten van de dorpelingen lopen zo uiteen dat je elkaar in de week nauwelijks ziet. Er is natuurlijk wel contact over de gewone dagelijkse dingen, een niet startende auto, de kinderen, of om geld, eten of spullen te lenen. Je gaat ook wel eens op de koffie of bij elkaar eten, maar praten doe je op zaterdagavond.

In een reportage werd Ruigoord eens het Brinkman-ideaal in de praktijk genoemd: de zorgzame samenleving. Zelf denk ik dat het in kleine, afgelegen gemeenschappen waar niemand de baas speelt vanzelf zo toegaat.

Ruigoord begon tweeduizend jaar geleden als een afgebroken veenklomp die honderden geleden rond-dreef in het IJ tot hij zich weer vastzette. In de loop der eeuwen liet het getij op het veen een laag kalkarme klei achter waar schraal gras op groeit. De oudste documenten, uit de zestiende eeuw, gaan over geschillen met boeren die de pacht niet konden opbrengen omdat het land te arm was.

Eeuwenlang waren er problemen tussen het Waterschap Rijnland, de landeigenaren, meestal burgers in Haarlem, en de pachters, boeren uit Spaarndam en Assendelft aan de overkant van het water, over de accijns en het onderhoud van sloten en

dijken. Dat liep zo hoog op dat in de achttiende eeuw het eiland onteigend werd waarna het Waterschap er een pachter voor zocht. In de vorige eeuw woonde er een Simon Reis met zijn gezin en een kudde schapen.

Toen in 1872 het IJ werd ingepolderd werden Ruigoord en een ander eilandje in de buurt (de Heining, waar Freddy Heineken gevangen werd gehouden) twee bulten in het nieuwe, vlakke land.

Investeerdere wilden er een baksteenfabriek vestigen met een vaart naar het Noordzeekanaal maar de klei was niet geschikt om stenen van te bakken en dat vaarwater is er, ook toen al, niet gekomen.

De vruchtbare nieuwe polders kwamen in handen van een paar adellijke families die de grond verpachtten. In Halfweg werd een suikerfabriek gevestigd en de nieuwe boeren legden zich toe op de suikerbietenteelt. Voor het werk in de fabriek en op de akkers werden ervaren gastarbeiders aangetrokken uit Zeeuws Vlaanderen die ook in de Belgische en Noordfranse bietencampagnes werkten.

Op het onbruikbare voormalige eilandje werden woonbarakken geplaatst. Tien jaar lang woonden daar alleen mannen. Toen er vrouwen en kinderen kwamen, duurde het nog eens tien jaar voor er een waterleiding naar de nieuwe nederzetting werd aangelegd. Ieder huishouden had in die dagen een waterwagen, een handkar met een ton, die naar Halfweg, tien kilometer heen en terug, werd geduwd waar een pomp stond. Wel werd er al heel gauw een houten kerkje neergezet, van hun schamele centjes bijeengespaard door de eerste bewoners.

Later bouwden zij van hun eigen geld en voor een groot deel eigenhandig een grote stenen kerk met pastorie, waarvan een zusterexemplaar, naar dezelfde tekeningen gebouwd, op een Oostfries eilandje schijnt te staan. Volgens een dorpslegende stonden de vrouwen hun gouden sieraden af voor de wijzers van de klok. Pas in het begin van de jaren twintig kwam

er een school. De katholieke bevolking leefde totaal geïsoleerd.

De kerk was het centrum van het dorpsleven. Nog altijd zit er naast de deur van de pastorie een half verroest bordje waarop staat: Niet storen tussen een en drie, alleen bij ernstige ziekte.

In de jaren vijftig woonden er driehonderd zielen, er waren twee winkels. Eens in het jaar gingen de mannen uit het dorp met een gehuurde bus naar Amsterdam om mee te lopen in de Stille Omgang. Amsterdam was zondig en Spaarndam was protestants. De kerk was gewijd aan St.-Geertruid, de beschermheilige van de veldmuizen en van de gestorven zielen tijdens hun tocht naar de hemelpoort. De eerste immigranten hadden deze in Vlaanderen bijzonder populaire heilige uit hun dorpen meegebracht.

In 1964 kwam Den Uyl, toen wethouder van Economische Zaken van Amsterdam, met een plan voor een industriegebied tussen Amsterdam en IJmuiden. Ik herinner me nog goed dat de kranten er voor het eerst over schreven. Amsterdam moest mee in de vaart der volkerenen mocht niet achterblijven bij de wereldhaven Rotterdam.

Maar we hoefden niets te vrezen, spoedig zou er een woud van schoorstenen gaan roken tussen Amsterdam en IJmuiden. Ik werd woedend toen ik dat las. Ik kende de IJ-polders omdat ik er gewandeld en gefietst had. Er stonden kapitale boerderijen, er lagen kleine, afgelegen gehuchtjes; Spaarndam was een zeventiende-eeuws haventje waar de tijd had stilgestaan.

Ik had altijd gelooft in de vooruitgang en de materiele verbetering van het lot van de mens maar nu verschenen er artikelen en boeken over de dreigende vernietiging van de natuur. Ik ontdekte dat het in de toekomst alleen maar slechter zou worden.

Dat was een schok voor me. Ik verloor mijn motivatie om te werken, las veel en dacht na. Ik sprak erover met de dokter. Zijn vrouw en hij hadden de concentratiekampen overleefd maar in de Shoa hun kinderen, ouders en veel andere familieleden verloren. Toch had hij weer een grote praktijk opgebouwd, woonde hij in een kolossaal huis en had hij een van de grootste en mooiste antiquarische boekenverzamelingen in het land. Hij was op mij gesteld en nodigde mij uit in zijn bibliotheek te komen lezen en studeren zo veel ik wilde. Tijdens een van die bezoeken vertelde ik hem over mijn probleem. 'Bewust zijn doet pijn,' Welvaart is een pijnstiller.

Hij vergeleek het met het creatieve proces van de Kunstenaar. Niemand dwingt de dichter tot zijn poezie of de schilder tot zijn schilderij. Niemand dwingt ons het leven in zijn volheid te beleven.

Maar in een stervende wereld kan alleen de kunst de leegte vullen. De kunst is het enige resultaat van al het menselijk streven dat de tand des tijds kan doorstaan. Alles wat de mens bedenkt en voortbrengt veroudert en gaat verloren maar nog altijd luisteren we naar eeuwenoude muziek, lezen we eeuwenoude boeken en gedichten, kijken we naar eeuwenoude toneelstukken en schilderijen. Hij wees op zijn verzameling kostbare oude boeken en raadde me aan om mooie dingen te schrijven. Daar zou in de toekomst veel behoefte aan zijn.

In 1972 maakte ik met regisseur Pieter Verhoeff voor de VPRO Rudy Schokker huil niet meer, een gespeelde satirische documentaire over geluidshinder waarvoor ik het script schreef.

Tijdens het draaien kwamen we op kasteel Groeneveld in Baarn terecht waar al jarenlang veel kunstenaars korte of langere tijd verbleven om rustig te werken. Het geluk was met mij, ik kon er een grote kamer met uitzicht op het park huren. Op het half verwilderde achttiende-eeuwse landgoed was nog niets te merken van achteruitgang van de natuur.

Er was een kristalheldere bron, de vijvers zaten vol vis, in een beek zwommen waterslangen, er was een reiger-kolonie, er waren vlinders in alle kleuren en schitterendegouden libellen zo groot als een hand.

In het kasteel woonden en werkten kunstschilders, muzikanten en filmers. Peter Pontiac zat er in een kamertje te tekenen, Willem de Ridder maakte er het tijdschrift Suck en was de macrobiotische keukenchef. Er waren gemeenschappelijke maaltijden, Charles Leeuwenkamp maakte er voor de VPRO de legendarische Hoepla-uitzendingen in de tuin.

Je ontmoette er heel veel mensen, toch heerste er een serene rust.

Ik werkte er aan de toneelbewerking van Kees de jongen van Theo Thijssen dat in een prachtige regie van Peter Oosthoek een groot succes werd. Dat stuk had een optimistische toekomstvisie, Thijssen was immers een sociaal-democraat. De jonge Kees moest afscheid nemen van zijn jeugd en van zijn onschuld maar er was hoop: hij werd werknemer, verdiende geld en zou in de toekomst steeds meer gaan verdienen.

In Amerika was een nieuw optimisme over de toekomst ontstaan waardoor ik me op sleeptouw liet nemen. Alles kon nog goed komen met de juiste technologische Small is beautiful, geen kunstmest maar natuurlijke landbouw, geen bestrijdingsmiddelen maar insecten, het openbaar vervoer stimuleren, de auto terugdringen, zonne- en windenergie. Mother Earth werd de aarde liefkozend genoemd. In de kranten las je intussen dat de vervuiling gestaag doorging. Het woord milieucrisis kwam in zwang. Veel mensen waren zich bewust van wat er gebeurde en probeerden er iets aan te doen. 'Verbeter de wereld, begin bij je zelf' werd een begrip. Idealisten legden een steen in de stortbak van hun wc om het waterverbruik te verminderen.

Maar het Rapport van Rome in 1972 werd door de

politiek en in de media weggehoond, gebagatelliseerd of schouderophalend genegeerd. De vakbonden, onder leiding van de huidige, zuinige minister van Financien eisten geld voor biefstuk en benzine. Den Uyl beloofde iedereen een eigen auto, maar er moest meer komen, meer van alles.

De televisieuitzending van Rudy Schokker veroorzaakte nogal wat opschudding. De film, over een gezinnetje dat woonde in een keetje op Schiphol met een kind dat huilde met het geluid van een straalvliegtuig, werd door veel kijkers zonder meer geloofd hoewel het een opeenstapeling van absurditeiten was.

Er waren honderden telefoontjes, geschokte kijkers brachten spullen naar Schiphol voor de arme familie en nodigden hen uit voor de vakantie. De VPRO moest voorzichtig uitleggen dat het een satire was geweest.

Het was voor mij een bijzondere ervaring. Ik kon erom lachen maar het was ook griezelig. Het werd me duidelijk dat je met televisie het publiek alles, maar dan ook alles, kunt wijsmaken. De televisiekijker verkeert in een staat van hypnose. Televisie maken is mensen manipuleren. Het maakte mij niet optimistischer over de toekomst. Op het kasteel liep het ten einde. De kunstenaars moesten eruit, het ging een museum worden. Het leven zag er somber uit, driehoog aan. een drukke verkeersweg in Amsterdam.

Op een dag kwam ik Hans Plomp tegen, een dichter die gedichten en korte verhalen had geschreven die ik mooi vond. We hadden meegewerkt aan een serie shows in Paradiso en konden het goed samen vinden. Hij vertelde me over een dorpje vlak bij Amsterdam dat halfleeg stond omdat het gesloopt moest worden. Het klonk te mooi om waar te zijn maar toen we er gingen kijken was het heel erg.

Het vrijwel verlaten gehucht lag midden in een onafzienbare zandvlakte; het boerenland, een eeuw geleden ingepolderd, was bedolven onder een metersdikke laag wit, zout zeezand dat op sommige

plaatsen tot op een paar meter van de huizen lag.

Zodra een huis door de bewoners werd verlaten, kwamen de slopers die de wc-pot, het aanrecht en de vloer in de woonkamer kapotsloegen om het onbewoonbaar te maken. Daarna werden de ramen en deuren dichtgetimmerd.

Als er genoeg lege huizen waren, werden ze in één keer gesloopt. Een tiental stond nog overeind, daaronder een paar oude landarbeidershuisjes maar ook enkele tien jaar oude nieuwbouwwoningen.

De meeste huizen waren al dichtgetimmerd en verlaten, in de nieuwbouw woonden nog wat ongelukkige huurders die nog geen nieuwe woning hadden gevonden. Maar er waren ook huiseigenaren die niet weg wilden en geweigerd hadden zich te laten uitkopen.

Twee huizen waren gekraakt. De kerk was nog in ge-bruik, nog altijd gingen de boeren uit de polder op zondag naar de mis. Maar het café, waar de hoge heren na afloop van de mis hun ouwe klare dronken en het gewone volk op zondagochtend niet binnen mocht, werd bewoond door Joegoslavische kraakwachten.

De kerk was door het bisdom voor een gulden aan Amsterdam verkocht en zou gesloopt worden. De pastoor had te horen gekregen dat hij en juffrouw Els, zijn huishoudster, die twintig jaar lang zijn leven had gedeeld, uit elkaar werden gehaald. Hij moest naar een rusthuis voor oude zieleherders, zij naar een klooster.

Een aantal Amsterdamse kunstenaars besloot de openbare mening op de afbraak van het dorp en de polder te attenderen.

Er werden persconferenties belegd. Wethouder Han Lam-mers werd door vrienden op de kunstenaarssociëteit De Kring effectief bewerkt en gaf toestemming de kerk tijdelijk te gebruiken als werk- en repetitieruimte. Intussen werd er ook een kraakplan

uitgebroed.

Hans Plomp en Rooie Kees hadden een kongsi gesloten met de pastoor die verbitterd was over de manier waarop hij en juffrouw Els behandeld werden. De afspraak was dat zij op de dag dat ze hun pastoriemoes-ten verlaten de huissleutel aan het tweetal zouden overdragen. Omdat die datum niet vaststond kampeerden Hans en Kees al de hele zomer met hun gezinnen in de achtertuin van de pastorie.

De laatste mis werd opgedragen en beelden van 'het kleine ten dode opgeschreven dorpje en het kerkje dat nu gesloopt gaat worden' haalden zelfs het Journaal.

Een week later ging de pastoor verhuizen. De kerk mocht nog even blijven staan maar nog die zelfde ochtend zouden de slopers komen om de pastorie en het huis waarin het dorpscafé en een winkel gevestigd waren met de grond gelijk temaken. Het behoorde toe aan meneer F., een van de twee winkeliers uit het dorp. Meneer F. was niet van 'van hier'. Hij was twintig jaar geleden uit Texel gekomen en had de zaak overgenomen. De andere winkel was nog gewoon elke dag open alsof er niets aan de hand was. Mevrouw Zeestraten-Schuitemaker en mijnheer Schuitemaker, zuster en broer, Tante Jans en Ome Jaap genoemd, waren in hun huisje geboren en weigerden zich te laten uitkopen.

Amsterdam was begonnen met de uitvoering van Den Uyls visioen. Toen de stadsrand bereikt was, begon de gemeente Amsterdam huizen en grond in Haarlemmerliede op te kopen en werd zo dus particulier eigenaar in een andere gemeente.

De bevolking werd verspreid over de omliggende gemeenten, vaak werd de wat naieve plattelanders een 'comfortabele' flat aangeproat, en de nieuwe eigenaar bedekte de vruchtbare poldergrond met zand.

Dat ging allemaal goed zolang de autoriteiten op gemeentelijk en provinciaal niveau elkaar dekten en

de noodzakelijke vergunningen afgaven.

Maar toen werd er in Haarlemmerliede een nieuwe burgemeester benoemd. De jonge mr. IJsselmuiden bestudeerde de plannen en begreep dat de ongebreidelde Amsterdamse uitbreiding het einde van zijn gemeente betekende. Hij begreep ook dat er van hem verwacht werd dat hij - het was zijn eerste benoeming - zonder tegensputteren aan dit beleid zou meewerken. Maar hij identificeerde zich met de inwoners en ging zoeken naar mogelijkheden om het afbraakproces te stoppen.

Tante Jans, kort geleden door de gezamenlijke dorpingen op haar negentigste verjaardag geerd met een concert door een fanfareorkest, woont nog altijd in het huis waarin haar ouders tachtig jaar geleden een kruidenierszaak begonnen. Ze wil haar huisje niet verkopen omdat ze met zekerheid weet dat Ruigoord niet zal verdwijnen. Ook niet in de toekomst. Tien jaar geleden hebben zij en haarbroer Jaap, nu vijfentachtig, na zeventig jaar werken de winkel gesloten omdat het te zwaar werd.

Jaaps ogen gingen achteruit en de telefonische bestellingen werden ook minder. Jaap reed drie keer in de week 's ochtends in zijn driewieler met bestellingen langs de boerderijen in de polders maar de boerinnen kochten steeds vaker in de supermarkt.

Tante Jans is in haar leven weinig buiten het dorp geweest omdat ze altijd in de winkel heeft gestaan maar ze leest veel kranten en tijdschriften, kijkt naar de televisie, tegenwoordig via een schotelantenne, en is heel goed op de hoogte van het wereldgebeuren. 'Ruigoord is er altijd geweest en zal er altijd blijven,' heb ik haar herhaaldelijk horen zeggen. Ik denk dat nu ook.

Het eiland is al duizenden jaren oud en heeft die piratennaam niet voor niets meegekregen. Maar waar Tante Jans in 1973 haar zekerheid op baseerde is mij nog altijd een raadsel. Bijna alle andere huiseigenaren

in het dorp hadden zich laten uitkopen. Er was nog één familie die niet verkocht had. Die mensen waren in verband met een stadsuitbreiding al eens verhuisd. Op de plek waar zij hadden gewoond was twaalf jaar later nog niets gebouwd. Nu weigerden ze uit hun huisje in Ruigoord weg te gaan. Inmiddels is ook dat al weer twintig jaar geleden. Al die tijd hebben zij kunnen genieten van hun tuin en hun dieren en van de vrijheid. Zes jaar geleden hebben vader en zoon het kleine arbeiderswoninkje uit het begin van deze eeuw afgebroken. Ze bouwden, geholpen door vrienden, een nieuw huis, eenvoudig maar van duurzame materialen. Dat staat wel een paar eeuwen. De zoon bouwde daarna aan de rand van het dorp een huisje voor zichzelf.

Er verschenen rondom de overgebleven dorpskern in de loop der jaren nieuwe huisjes. In de eerste winter, toen iedereen er nog van overtuigd was dat het een kortstondig avontuur zou zijn, hadden de stedelingen wat gammele stalletjes voor hun dieren gebouwd. Toen later het gevoel ontstond dat het wel eens langer kon gaan duren, werden die vervangen door bouwsels van betere kwaliteit en kwamen er een paar keten bij die dienden als ateliers en werkplaatsen.

Op zekere dag wilde een idealist uit de stad in een schaftkarretje op de vlakte gaan wonen. Hij gaf zichzelf een huisnummer en vroeg bij de gemeente een uitkering aan. Dat veroorzaakte op het stadhuis in Halfweg grote deining. Er verschenen twee jongemannen met fototoestellen in het dorp. Ze waren ingehuurd via een uitzendbureau en moesten in opdracht van de gemeente alle huizen en ieder bouwseltje fotograferen. Vervolgens ontvingen de bewoners een officieel schrijven: er mocht niet meer worden gebouwd, tenzij met een tijdelijke bouwvergunning. Sindsdien zijn er, met vergunning, nog een paar huisjes bij gekomen.

Paren splitsen zich, kinderen willen zelfstandig worden of keren na een aantal jaren in de stad te hebben

gewoond terug naar het dorp om er zelf kinderen te krijgen. In de loop der jaren hebben krakers en autochtonen het dorp met huizen en bouwsels uitgebreid.

Dat mag in Ruigoord alleen met een tijdelijke bouwvergunning

Vroeg in de ochtend van 24 juli 1973 verzamelden zich een stuk of vijftig Amsterdammers in de dorpsstraat van Ruig-oord voor de ingang van het kerkplein. Later bleek dat de meesten een van de anderen kende. Het waren jonge kunstenaars, studenten en mensen uit het onderwijs die zomervakantie hadden. Er kwamen ook een paar gemeenteraadsleden van D'66 die op onze hand waren.

Iedereen wist wat er ging gebeuren: de pastorie en zo mogelijk ook het grote huis aan de dorpsstraat zouden gekraakt worden. Maar er was geen concreet plan. De pastoor zou de sleutel afgeven, daarna moesten we maar zien.

De Joegoslaven in het pand aan de dorpsstraat hadden hun koffers gepakt en loerden schichtig achter de gordijnen naar de Amsterdammers die sjekkies en stikkies paffend op straat stonden te wachten op wat er ging gebeuren. De pastoor en zijn gezellin verlieten hun pastorie, een donker huis met dikke, roomse muren en kleine ramen. Vele jaren had pastoor Van Dijk in deze kleine, vrome parochie zijn schaapjes gehoed. Nu werd hij zonder veel omhaal door zijn superieuren afgedankt. Juffrouw Els werd door familieleden opgehaald die haar naar het klooster zouden brengen. 'Ik zal alle dagen voor jullie bidden,' zei ze toen ze in de auto stapte. Inmiddels was de pastorie al via de achterdeur door de nieuwe bewoners in gebruik genomen. In hun tenten hadden ze spullen opgeslagen die ze snel overde kamers verdeelden. Er waren twee verdiepingen, voldoende ruimte voor twee kleine gezinnen.

Een auto haalde de Joegoslaven op. Ze gooiden hun koffers in de achterbak en reden snel weg. Ik liep

naar de deur waar ze uit waren gekomen. Die bleek open, het slot was eruit gezaagd. De ruimte waar ik binnenkwam was oorspronkelijk het dorpscafé. Zo'n kroegje zonder tap met een paar tafeltjes en zand op de vloer. Er was een doorloop naar een achterkamer, een deur gaf toegang tot de rest van het huis, een grote woonkeuken, twee kamers en een grote, deftige, lege kruidenierswinkel met een vloer van gegoten graniet, glas-in-loodramen en een glazen toonkast voor kazen en hammen. Er was ook een vervallen schuur vol oude rommel. Het huis leek in een vrij goede toestand te verkeren maar later zouden we ontdekken dat het dak lekte. Het kraken was zo gemakkelijk gegaan dat we er beduusd van waren.

Wat moest er nu gebeuren? Er arriveerden auto's met mannen die ondanks het zomerse weer gekleed gingen in grijze pakken. Ze bleven op een afstand van het huis met elkaar staan smoezen. Aan het eind van de weg verscheen een groot gevaarte. Naderbij gekomen bleek het een sloopvoertuig te zijn, een hijskraan die een zware ijzeren bal tegen muren kon slingeren. Snel werden een paar auto's dwars over de weg gezet waardoor het ding in de dorpsstraat bleef steken. Een keer reed een politiewagen tergend langzaam tot aan de ingang van het dorp maar die ging weer weg.

De mannen in pakken werden ongeduldig en nerveus. Er verschenen meer auto's met mannen, sommigen in leren jekken. Ze hadden boze rode hoofden. Wij vermoedden dat er vakbondsleden uit de haven waren opgetrommeld. Vooral de communisten geloofden nog helemaal in de negentiende-eeuwse vooruitgangsidealen en zagen hun dromen, van geweldige vloten die hier hun ladingen zouden lossen, verstoord door warhoofden en artistiekelingen.

Mede daarom is het van de Amsterdamse PvdA een handige zet geweest om Jeroen Saris, voormalig CPN'er, nu Groen Links, de havenportefeuille te geven en hem de kastanjes uit het vuur te laten halen.

Toen hij onlangs in Ruigoord was om de situatie

in ogenschouw te nemen, sprak hij met een van emoties bevende onderlip over het belang van de werkgelegenheid maar voor groene argumenten had deze 'groene' politicus dovemansoren.

Want het gaat in de kwestie-Ruigoord niet om een probleem, het is een botsing van mentaliteiten. Het plan voor een havenuitbreiding met industrie gaat terug op een achterhaalde socialistische toekomstvisie die als prioriteit de grootindustrie, staal-, scheeps- en machinebouw had. Die filosofie vind je in fossiele vorm terug in de opstelling van de tegenwoordige PvdA en bij het Groen Links van Jeroen Saris.

Daartegenover staat de idee dat we de aarde moeten conserveren voor de toekomst. Opgekomen in het begin van de jaren zestig en in Nederland door provo en de kabouters uitgedragen, zijn die ideeën opgenomen in een brede laag van de bevolking. Om geen stemmen te verliezen worden ze door de politieke partijen nagebouwd en tegelijkertijd met de voeten getreden.

Er zijn geen rationele argumenten voor het Egraven van eeninsteekhaven bij Ruigoord. Alleen emotionele motieven: angst om de aansluiting te verliezen, om er straks niet meer bij te horen.

Maar angst is een slechte raadgever. De Amsterdamse haven is een weke, kwetsbare plek die alleen met veel bescherming in stand gehouden kan worden. De natuurlijke haven van Amsterdam ligt in IJmuiden. Er zijn ook geen rationele argumenten voor de IJ-boulevard of een hoge toren. Het zijn geen projecten die ontstaan zijn uit noodzaak maar modeverschijnselen. Het lijkt er nu op dat de irrationisten hebben gewonnen met hun megaprojecten. Maar dat betekent niet dat zij gelijk hebben, noch dat ze op den duur gelijk zullen krijgen. Want al die plannen gaan ten koste van de leefbaarheid, de infrastructuur, rust, veiligheid en gezondheid. Vanuit de megavisie is dat allemaal niet belangrijk. Maar kleinschalig betekent het een toename

van vervuiling, criminaliteit, ziekten en ongelukken die niet te keren is.

De nieuw aangekomen leren jekken keken nijdig naar de Amsterdammers die zich in het huis hadden verschanst. Een paar mannen gingen naar de schuur en vielen door een zijdeur plotseling de winkel binnen. Die deur was hun aangewezen door een kleine, nerveuze man, de kruidenier F. Het verhaal ging dat hij zijn geld alleen zou krijgen als het huis niet gekraakt werd maar dat bleek later niet waar te zijn. De mannen begonnen vastberaden de geschrokken krakers naar buiten te werken. Die protesteerden beteuterd maar voor ze het wisten stonden ze weer op straat. Achter de ramen en bij de deuren stonden nu breed grijnzende mannen. De apparatsjiks in grijze pakken waagden zich verheugd wat dichterbij maar durfden nog niet langs de vernederde en verontwaardigde krakers die voor het huis op straat door elkaar stonden te schreeuwen. In de verte wachtte de werkeloze sloopmachine. Na verloop van tijd werd het rustiger. Zacht pratend stonden we te wachten op wat er ging komen. Waar bleef de politie?

Toen gebeurde er iets. Sommigen zeggen dat het meneer F. zelf was die, in zijn vreugde dat hij zijn huis terug hadveroverd, het alvast begon te slopen. In ieder geval sloeg iemand binnen een ruit stuk en dat alarmerende gerinkel van brekend glas werkte op de gefrustreerde groep buiten als een vonk in een kruitvat. Binnen enkele seconden waren de krakers via verschillende deuren het huis weer binnengedrongen en nu begonnen zij de grote mannen naar buiten te duwen. Die verzetten zich hevig maar konden niet tegen de furie op die zich van de groep had meester gemaakt. Een paar minuten later stonden de stoottroepers verbaasd op straat en hadden de krakers het huis terug veroverd. Dit keer werden de deuren versterkt met beddespiralen en tafels. Toen pas kwam de politie. Die had opdracht ieder geweld te vermijden. De sloopvergunning was ingetrokken.

Plotseling waren we krakers. We begonnen met het bebouwen van de huizen. Ik trok met mijn gezin in het café en de achterkamer, de kamer ernaast werd bewoond door een bevriend stel, in alle kamers sliep wel iemand. Er werden wat meubels en spullen uit de stad gehaald. De elektriciteit was afgesloten maar er was wel stromend water. Het aardgas had Ruigoord nooit bereikt, er werd gekookt op gasflessen. De kerk werd onze vergader- en werkruimte. Harry Mulisch schreef in het Algemeen Handelsblad: 'De godsdienst wijkt voor de oprukkende technologie maar de kunst ligt op de loer om in de kier tussen die twee te springen.' Het was een zomerse zomer. In het zand ontdekten we een meertje met schoon zwemwater, 's avonds zaten we bij vuurtjes plannen te smeden. Na een paar dagen besepte ik dat ik door een speling van het lot nu zelf pal onder de Zwanenburgbaan sliep waaronder mijn geesteskind Rudy Schokker in de tv-film verwekt was. Met zuidenwind was er heel veel luchtverkeer en meestal was het dan ook mooi weer. De gesprekken buiten moesten stoppen tot het geraas was verwaaid maar een paar minuten later kwam er al weer zo'n kring over. En dan zaten wij nog helemaal aan het begin van de landingsbaan waar de vliegtuigen nog redelijk hoog vlogen. We schreven pamfletten en artikelen, hielden voorlichtingsavonden in de omgeving en organiseerden manifestaties in de stad om de aandacht op de Amsterdamse expansie te vestigen.

Aan het eind van de zomer organiseerden we een 'volksfeest' in het dorp. Veel bekende muzikanten en artiesten werkten belangeloos mee. Tegen de politie in Halfweg zeiden we dat er misschien wel vijfhonderd bezoekers zouden komen. Ze lachten ons uit maar het werden er tien keer zoveel en ze moesten versterking aanvragen om het verkeerte regelen.

Een helderziende zei dat Ruigoord nog drie jaar zou bestaan. Ons leek drie weken al veel, na drie weken hoopten we op nog drie maanden en daarna op drie jaar.

Het gaf iets betrekkelijks aan alles wat we deden. In de herfst ging een aantal deelnemers terug naar hun bezigheden in de stad, een kleine kern bleef in het dorp. Wethouder Lammers zei tegen de Amsterdamse gemeenteraad: 'Wacht maar tot ze bij hun potkacheltsjes zitten te kleumen, dan vluchten ze wel terug naar de stad.'

Maar dat deden ze niet. Die eerste winter was voor ons, zonder elektriciteit, nog niet gewend aan het landleven, in gammele huizen met lekkende daken, een vuurdoop. Om warm te blijven dansten we bij kaarslicht in de kerk en dronken we tequila uit de fles.

Een paar dagen was het zo koud dat we in bed moesten blijven tot de vorst afnam. In de loop van de winter werden er nog een paar dichtgetimmerde huizen gekraakt en bewoonbaar gemaakt.

Geleidelijk breidde de groep zich uit. De laatste huurders verlieten het dorp. De gemeente Haarlemmerliede gaf de vrijgekomen woningen, die voorlopig niet gesloopt zouden worden, aan enkele jonge woningzoekende gezinnen die voor het avontuur in Ruigoord kozen.

Voorzichtig leerden alle nieuwkomers en de achtergebleven bewoners elkaar kennen. Het winkeltje van Tante Jans en Ome Jaap was het centrum waar je elkaar ontmoette, de kinderen speelden natuurlijk meteen met elkaar. Door een serie wonderlijke toevalligheden verdwenen een paar criminele types die zich eveneens in het dorp hadden genesteld uit het zicht. Dat leverde een betere atmosfeer en nog een huis op; nog meer vrienden uit destad kwamen in het dorp wonen.

De kraak van Ruigoord was de opening waar burgemeester IJsselmuiden op had zitten wachten. Hij speelde het spel behoedzaam en foutloos en na een bikkelhard gevecht werd Amsterdam uiteindelijk gedwongen te stop-pen met de onteigeningen ten westen van de Machineweg, de grens waar het

zandland ophield.

Daarmee was Amsterdam een illusie armer. Het was de bedoeling geweest om Amerikaanse en Japanse bedrijven aan te trekken. Kort geleden gaf directeur Van den Heuvel van de Amsterdamse haven toe: 'We moeten achteraf blij zijn dat het toen daarbij is gebleven. Anders zaten we nu met een park vol verouderde chemische industrie.' Het toenmalige gemeentebestuur dacht op korte termijn. De prioriteit was werkgelegenheid.

Maar investeerders denken vooruit. Die weten dat de wereld verandert, dat steden groeien, dat er steeds meer mensen bij komen, dat de milieu eischn hoger worden.

De aanleg van een petrochemisch industriegebied op twaalf kilometer van de Dam druiste in tegen de nieuwe inzichten van die tijd en was daarom gedoemd te mislukken.

Eigenlijk kwam de oliecrisis in 1974 voor Amsterdam heel gelegen want daardoor kwamen ook elders de investeringen tot stilstand en was het geen schande meer dat er in het havengebied bloemen bloeiden.

De bedrijven die zich na het economisch herstel in de jaren tachtig in het haven-gebied vestigden zijn middelgrote, kleine en kleinere bedrijven. Ze kwamen vaak uit de stad en gingen naar het havengebied omdat ze er beter bereikbaar zijn. Maar het zijn geen havengebonden bedrijven. Voor de bouw was het ook niet nodig geweest om kilometers boerenland met zand te bedelven.

Maar dat ligt er nu eenmaal. En die havenplannen zijn nu eenmaal gemaakt. Daarom moet en zal die insteekhaven er komen. Maar Haarlemmerliede heeft zelf al genoeg industrie en wil niet nog meer stof, stank, lawaai, gaswolken en verkeer.

Om dat tegen te houden speelt burgemeester IJsselmuiden al bijna twintig jaar een simultaan-

schaakpartij tegen steeds wisselende tegenstanders. Hij kent de rek in de wet en de regelgeving zo goed dat hij er het uiterste uit weet te halen en hij bespeelt de media met een verfijnd gevoel voor publiciteit en timing.

Het heeft hem natuurlijk zijn carrière gekost maar hij is de bekendste 'kleine burgemeester' van Nederland, dat geeft een hoge status. Bovendien heeft hij het gelijk aan zijn kant. Maar niet de macht. Dat maakt het conflict exemplarisch en ook komisch: David en Goliath, Tom en Jerry.

In een notedop is dit het scenario voor wat elders in de wereld in het groot plaatsvindt: de bevolking van het platteland wordt door de politieke partijen opgeofferd voor industriële belangen. Een lokaal politicus verzet zich, kunstenaarsen intellectuelen uit de stad bieden hulp, de media bemoeien zich ermee. Tenslotte raken de politici zo getergd dat ze met annexatie dreigen.

In niet-democratische landen loopt dat uit op staatsgeweld: intimidatie, infiltratie, provocatie

In de stad kwam je niet meer. Je had het gevoel dat er naar je werd gekeken. Dat was ook zo want je was roetzwart. Het probleem was dat het PEN eiste dat in een kraakpand nieuwe elektrische bedrading door een erkende installateur werd aangelegd voor er weer stroom werd geleverd.

Dat was onbetaalbaar. Pas na een jaar, toen we een beetje de weg in de polder hadden leren kennen, vonden we iemand die ons wilde matsen.

Die tijd zonder elektra was interessant. Je krijgt een heel ander ritme en gaat andere dingen doen. Het blijkt dat de manier waarop je je leven kunt inrichten minder vastligt dan je geneigd bent te denken.

Het nieuwe bestaan slokte me helemaal op. Ik begreep al gauw dat het een veranderingsproces was. Veel van mijn nieuwe vrienden hadden bijvoorbeeld grote

moeite om bij besprekingen op tijd te komen. Voor mij was dat een probleem want ik was gewend me aan de klok te houden. Ik kon hen niet dwingen dus zou ik moeten leren wachten.

'Doodt de tijd met liefde, steek de draak met haat,' dichtte Hans Plomp, die nu in de pastorie woonde

Ik hoefde de straat maar over te steken om een boek van hem te lenen of een gesprek te beginnen. Er woonden schilders, schrijvers en andere kunstenaars om me heen met wie ik over het werk en de duizend dingen des levens kon praten. Er ontstonden ideeën en projecten. We deden onderzoek en gingen op avontuur.

In zijn achttienjarige bestaan is het gemeenschapje door allerlei fasen gegaan. De eerste tijd was er een van politieke actie. We ontwikkelden toen de vergadertechniek die nog altijd in de dorpsvergadering wordt toegepast. We waren een heel uiteenlopend gezelschap, variërend van vegetarische volgelingen van een Indiase goeroe tot een gezin dat dagelijks dineerde met zelfgeschoten rattenlees.

Probeer maar eens allemaal op één lijn te komen - en toch lukte dat vaak.

Toen kwam er een tijd waarin we ons niet meer met de politiek bemoeiden, die ons ook met rust liet. We tuinierden, knapten de huizen op en probeerden het nieuwe leven onder de knie te krijgen. We organiseerden concerten, tentoonstellingen en happenings. Half Amsterdam kwam als kind op onze Vliegerfeesten. Geleidelijk ontstond er een grote groep vrienden en fans, een familie, tegenwoordig heet dat een netwerk.

Regelmatig kwam er iemand aanwaaien die voor korte of langere tijd in de kring werd opgenomen.

We noemden het dorp een open inrichting, ook omdat we getuige waren van elkaars huwelijks- en relatieproblemen. Die trouwens meestal goed verwerkt

werden. Partners die het huis verlieten bouwden eigen huisjes, zo kon de liefde veranderen in vriendschap en bleven kinderen en ouders toch bij elkaar.

Er ontstonden nauwe banden tussen het dorp en het Amsterdams Ballon Gezelschap, 'waarvan iedereen automatisch lid is tenzij hij of zij het lidmaatschap schriftelijk en met redenen omkleed heeft opgezegd'.

Het Ballon Gezelschap is een permanent initiatief van wisselende kunstenaars en levensgenieters. In de middeleeuwen had je het Narrenschip, een houten boot op een kar waarin feestvierders zich terugtrokken om weg van de wereld te zijn en zich helemaal te kunnen laten gaan. De Luchtbus is zo'n narrenschip.

Eind jaren zestig, begin zeventig, stond op het Museumplein de Magic Bus waarmee toeristen het magische Amsterdam konden verkennen. Toen de eigenaar iets anders ging doen gaf hij de bus aan het Ballon Gezelschap. Het voertuig werd in Ruigoord gestald waar het door de vrienden in perfecte conditie wordt gehouden.

Eind jaren zeventig begonnen we ons weer op de buitenwereld te richten. De een studeerde af, anderen gingen werken, weer anderen gingen op reis.

Ik was al heel lang geïnteresseerd in de moord op Pisuisse en schreef een toneelstuk over die gebeurtenis op het Rembrandtplein. Mensch durf te leven werd opgevoerd door Het Publiektheater, geregisseerd door Ton Lutz, met onder andere een ijzersterke rol van Jules Croiset als Pisuisse.

Met Ruigoord had dat niets te maken, ik wilde me weer met toneel bezighouden.

Een groot, steeds wisselend gezelschap reisde aan boord van de Luchtbus naar India en Nepal, tot aan de Tibetaanse grens en beleefde onderweg sprookjesachtige avonturen. Andere Ruigoorders trokken door Afrika. In de loop van de jaren tachtig

kwam er een reisdoel bij. De Luchtbus tupte op uitnodiging naar Rusland en andere Oostbloklanden en het Ballon Gezelschap gaf voorstellingen in Berlijn, Moskou, Minsk en Boedapest. De eenwording van Duitsland werd op uitnodiging van een Oostduitse commune in de DDR mee gevierd. Een groep reisde naar Siberie en Mongolie, wat deze zomer leidde tot een tegenbezoek aan het Landjuweel van twee dans- en muziekensembles uit die landen. Om de buitenlanders te kunnen ontvangen werd voor het eerst een kleine subsidie aangevraagd en verkregen.

De activiteiten die in Ruigoord ontplooid worden spelen zich af buiten de commercie en buiten het subsidiecircuït. Daarom worden ze door de media niet opgemerkt, maar daardoor kunnen ze ook kleinschalig blijven.

In de loop der jaren is er een netwerk opgebouwd van reizigers, kunstenaars, communes, kraak-panden en kunstenaars-groepen in heel Europa en ver daarbuiten. Die ontmoeten elkaar met volle maan in augustus op het Landjuweel in de vlakte bij Ruigoord.

De volle maan is de tijdsmarkering, zo weet iedereen wanneer het feest plaatsvindt zonder dat er postzegels nodig zijn. Het Landjuweel is een Nomadenkamp zonder elektriciteit, dus zonder versterkte muziek en verlichting. Auto's worden van het terrein geweerd.

Eens liep ik op een donkere avond naar het feestterrein. Op de vlakte was het stil. Niets wees op de aanwezigheid van veel mensen. Maar toen ik in het kamp kwam zaten overal groepjes muziek te maken en in de grote tent traden artiesten op bij het schijnsel van fakkels en vetpotjes en honderden feestvierders stonden er te kletsen en te lachen. Maar op een paar honderd meter afstand hoorde je er niets meer van.

Ik begreep in een flits hoe stil het op aarde geweest is tot de uitvinding van de verbrandingsmotor en het gebruik van elektriciteit.

Kort geleden riep iemand die voor het eerst na jaren terugkwam in het dorp: hemel, er is hier niets veranderd! Niet als je het vergelijkt met de rest van de wereld, maar wel in het klein.

Er zijn huisjes bijgebouwd, kinderen geboren, nieuwe bewoners gekomen; er groeien veel meer bomen, er graast een kudde paarden. De huizen zijn in een betere staat dan achttien jaar geleden.

De tuinen ook; helaas staan er ook meer auto's. De pastorietuin groeit dicht tot een donker bos. (We zoeken ervaren hulp om de bomen een opknopbeurt te geven.)

De kale zandvlakte zagen we geleidelijk veranderen in een ruig natuurgebied. Door het hoogteverschil in het terrein ontstond er een gemengde vorm van zand- en moeraslandschap.

Een gids van de Stichting Het Noordhollands Landschap beschrijft de vlakte als 'een schuil- en broedplaats voor heel veel zeldzame vogels, met op de schrale zandgronden een weelderige vegetatie met een schat aan wilde planten en bloemen.

Hier broeden watersnip, wulp, kluut, kleine plevier, velduil, bruine kiekendief, blauwborst, baardmannetje en tapuit. Riet- en moerasvogels, talloze vlindersoorten. Er zit haas, konijn, bun-zing, hermlijn en wezel. Ook botanisch is het vol verrassingen. Er groeit duizendguldenkruid, driedistel, krielparnassia.' Niet vermeld worden de orchideeën. Grote velden moerasorchideeën zetten de vlakte in de vroege zomer in een paarse gloed.

Moerasorchideeën worden ook elders gevonden, maar op plaatsen die alleen de echte kenners weten groeien ook exemplaren van de bije- en van de gevlekte moeras-wesporchis. En die komen in Nederland bijna niet voor.

Er zijn ambtenaren aangesteld om over de bijna

uitgestorven planten en dieren in ons land te waken. Als ik betrapt zou worden op het plukken van het enige exemplaar van de gevlekte moeraswesporchis zou ik een hoge boete krijgen en wie weet kwam het in de krant als een voorbeeld van ongekend vandalisme. Als ik betrapt word op het rapen van de eieren van de bruine kiekendief of op het kapotmaken van een dassenheuvel kom ik voor de rechter.

Er is een Nationaal Milieubeleidsplan. De koningin roept op tot het planten van bomen. Er is een plan om kleine natuurgebieden met elkaar te verbinden. Er zijn zo veel plannen en er is nog maar zo weinig natuur. Zo weinig dat er om het behoud van ieder plekje moet worden gevochten.

In het Geuldal in Zuid-Limburg staat om een zeldzame orchis een ijzeren hek maar bij Ruigoord willen ze straks met graafmachines het terrein omwoelen en leeggraven. Zullen de ambtelijke beschermers dan ook in actie komen? Of wordt er dispensatie verleend voor het verstoren van de biotoop, het subtiele evenwicht dat ontstaat in een gebied waar twintig jaar bijna geen mensen zijn geweest.

Voor het omwoelen van broedplaatsen en het kapothakken van beschermde planten. Mag de overheid ongehinderd op grote schaal beschermde en zeer zeldzame planten en dieren vernietigen?

De insteekhaven die ze hier willen graven is onodig. Wie op een luchtfoto de Amsterdamse haven bekijkt, ziet dat er heel veel ongebruikte kaden zijn.

Grotere schepen met veel diepgang kunnen er niet binnenlopen omdat ze niet over de drempel van de Velsertunnel kunnen. In het Westelijk Havengebied staat een stenen verwerkend bedrijf. Veel schepen die stenen komen brengen worden eerst gedeeltelijk in IJmuiden gelost tot het schip licht genoeg is en over de drempel kan.

De markt vraagt om grotere schepen. Duitsland

bouwt zijn Oostzeehavens uit. Een binnenhaven, alleen bereikbaar via sluizen en over hoge tunneldrempels, is een overblijfsel uit de vorige eeuw. Wegaan ook niet meer met de tram naar Zandvoort. Amsterdam is ongetwijfeld een boeiende haven voor zeezeilers, zeker nu het Casino open is, maar op de Sail-manifestatie moest de gemeente miljoenen toeleggen.

Momenteel wordt de grond in het Westelijk Havengebied, die driehonderd gulden per vierkante meter waard is, verkwanseld voor een gulden per meter. Havendirecteur Van den Heuvel zei onlangs in een interview dat die insteekhaven er nu moet komen, over een paar jaar is het te laat. Volgens hem hoeft het dan niet meer.

In Ruigoord zijn we het daarmee eens. Alleen zeggen wij dat die haven er nu niét moet komen omdat hij over een paar jaar niet meer nodig is.

De Amsterdamse megaplannen uit de jaren tachtig zullen in de jaren negentig al weer achterhaald zijn. Over tien jaar zegt een wethouder dat hij blij is dat er geen insteekhaven is gegraven. En misschien wordt er dan weer anders gedacht over ruimtelijke ordening, verstedelijking en het behoud van de natuur.

Nederland is bijna klaar,' profeteerde Robert Jasper Grootveld in de jaren zestig op het Spui. En inderdaad, het is af, op de laatste wegenprojecten en de dijkverzwaringen na. Geen nood, we beginnen gewoon opnieuw.

In Groningen is een groot stuk onverkoopbaar industrieel omgeploegd, voortaan wordt dat met rust gelaten. 'De natuur doet zelf haar werk. Over een aantal jaren bloeien hier orchideeën.' Laatst was in Ruigoord een hoge ambtenaar van WVC op bezoek die ons aanraade het dorp tot kunstwerk te verklaren. Voor erkende kunst hebben de autoriteiten ontzag, zei hij. Misschien kan Ruigoord erkend worden als een artistieke broedplaats, een plek die kunstenaars

inspireert tot schilderen, schrijven, filmen, musiceren en talloze andere activiteiten. Een internationale ontmoetingsplaats voor kunstenaars, natuurliefhebbers, reizigers en vrijheidzoekers.

Onlangs werd Rudy Schokker huult niet meer op zondagmiddag door de VPRO opnieuw uitgezonden. Weer hoorde ik berichten over geschrokken kijkers die alles hadden geloofd! Dat komt door het fantastische spel van de acteurs, alien amateurs. Intussen is de film bijna twintig jaar oud maar in actualiteit had hij nog niets verloren. Integendeel.

Wij wilden in 1972 de absurditeit van een groot vliegveld midden in een dichtbevolkt gebied aantonen. Twintig jaar later wordt er een mega-Schiphol aangelegd. De geluidshinder is geweldig toegenomen en bovendien weten we tegenwoordig alles over de enorme luchtvervuiling die toen al werd voorspeld.

Maar alle voorschriften, geluid- en milieunormen worden door de betrokken bedrijven, instanties en autoriteiten permanent overtreden en genegeerd. Ook de rechter aan wie in een kort geding om een oordeel werd gevraagd lapt de loop van het recht en de belangen van de bevolking aan zijn laars en heeft gezegd dat het maar zo door moet gaan omdat toch niemand zich ergens aan houdt. De vliegtuiglobby is zo machtig dat alles ervoor moet wijken.

Terwijl ik dit opschrijf hoor ik op de radio dat er in de komende twintig jaar een toename van het autoverkeer in Nederland wordt verwacht van zeventig procent. Wat zal het gezellig worden in Ruigoord!

Kenmerkend voor het leven in dit dorpje is dat er geen doorgaand verkeer is. Het ligt afgelegen, niemand heeft er iets te zoeken en de dorpsstraat loopt dood in het zand. Geen doorgaand verkeer betekent dat er kinderen spelen, dat er een hond op straat ligt te slapen, dat je de wind en de vogels hoort. Het ruisen van de bomen overstemt de geluiden uit de

verte. Soms, als het windstil is, of bij oostenwind, hoor je het huilen en grommen van de grote autowegen overal om ons heen.

‘Ach meneer,’ zei een oude dame in de Jodenbreestraat gisteren tegen me, terwijl we naar een gestoorde stonden te kijken die iemand lastig viel. ‘Ach meneer, Nederland is zo erg achteruitgegaan, dat kun je gewoon niet beschrijven.’ Ik wilde antwoorden: ‘Maar niet in Ruigoord, mevrouw, dat gaat er alleen maar op vooruit,’ maar ze begon al te mopperen op buitenlanders in Mercedesen.

Natuurlijk weet ik ook wel dat Ruigoord niet gespaard zal worden. Tenzij er een wonder gebeurt. De kans daarop mag je nooit helemaal uitsluiten. Wat kan helpen is een wending in de loop der gebeurtenissen, zoals toen met de oliecrisis. De toekomst zit nu eenmaal vol verrassingen, dat is het enige dat zeker is.

Nu spreek ik net buiten mijn buurman, die hier geboren is, op school ging en later weer terugkeerde. Hij is een realist, staat met beide benen op de grond, weet wat er in de wereld te koop is, laat zich geen knollen voor citroenen verkopen, laat zich ook geen oortje aannaaien, zegt waar het op staat, komt er eerlijk voor uit. Een echte plattelander dus.

Meestal is hij sceptisch en heel voorzichtig. Vandaag zegt hij, terwijl hij met een vriend een wintervoorraadbieten voor zijn beesten aan het opstapelen is: ‘Ik zal je eens wat zeggen: ik heb het gevoel dat er helemaal niets aan de hand is.’

Hij beroept zich op zijn gevoel, dat is helemaal nieuw voor me. Zijn vriend sputtert wat tegen, die heeft juist weer iets in de krant gelezen, maar mijn buurmanshudt zijn hoofd. ‘Ik voel dat er niets aan de hand is.’ Hij lijkt werkelijk zeker van zijn zaak te zijn.

Kan ik op zijn mediamieke vermogens ver-trouwen? Ik steek mijn neus in de lucht. Er waait een stevige,

warme herfstwind die in een paar dagen de laatste bladeren van de bomen heeft geblazen. Het is zaterdag, straks ga ik bij Petra eten, daarna een glas drinken in de Luchtbus.

Op de toekomst van Ruigoord.